

Gunišová, Eliška

Špecifiká stredoeurópskeho priestoru

Slavica litteraria. 2015, vol. 18, iss. 2, pp. 244-245

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134907>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Okrem mapovania recepcie ruského formalizmu v strednej a východnej Európe odznelo aj niekoľko podnetných príspevkov, venujúcich sa málo preskúmaným otázkam formalistickej teórie. Jan Levčenko sa pokúsil rekonštruovať dejiny ruskej a slovanskej filmovej vedy, pričom začiatky filmovej teórie videl u Sergeja Volkonského a Jakova Lintzbacha a následne v prácach petrohradskej skupiny (Šklovskij, Tyňjanov, Eichenbaum). Ďalej sledoval trajektóriu vývinu filmovej vedy cez český štrukturalizmus (Jakobson, Mukařovský) a moskovsko-tartuskú štrukturalistickú školu po postštrukturalistickú generáciu (Civian, Jampolski). Zoran Milutinović sa zamerl na formalistickú teóriu drámy. Tvrdil, že hlavným problémom, ktorému čelili formalistickí teoretici drámy ako Eichenbaum, Tomaševskij a Baluchatij, bola genéza drámy. Podľa Milutinoviča Baluchatij vyvinul vlastný model analýzy drámy a predstavil prvú, nearistotelovskú, nemormatívnu dramatickú teóriu. Katerina Clark sa zamýšľala nad vzťahom Šklovského a Trubeckojka k monadizmu a euroázianizmu. Il'ja Kalinin nad rozdielmi medzi jazykovými teóriami Šklovského a neskoršieho Jakobsona a Jevgenij Ponomarev nad marxistickými verziami formalizmu (Gikovskij, Lukács). Dušan Radunović sa pokúsil prehodnotiť ruský formalizmus na princípoch systematickej estetiky (Broder Christiansen, S. I. Bernštejn, Jan Mukařovský). Inšpirovaný dielom Michaila Jampolského, ktorý vidí formalistov ako antiplatonikov a antištruktura-

listov, sa Sergej Zenkin zamýšľal nad problémom histórie a vývinu v ruskom formalizme. Dôrazom formalistov na energetický aspekt formálnej teórie a Eichenbaumovou myšlienkou „nehybných“ dejín revidoval Jampolského koncepciu a situoval ju do kontextu niektorých súčasných teórií dejín a ľudského konania. Marci Shore vo svojom vystúpení uvažovala nad vzťahom fenomenologickej kategórie epoché a formalistickej kategórie automatizácie.

Určítym vyvrcholením konferencie bola prednáška Galina Tihanova, v ktorej hovoril o dedičstve formalizmu a pokúsil sa odpovedať na otázku, čo z formalizmu v súčasnosti zostalo. Okrem kategórií, ako napríklad sujet a fabula, ktoré sa stali základnými pojmami literárnej teórie, za najdôležitejšie dedičstvo tohto výnimočného intelektuálneho hnutia označil jednoznačný dôraz, ktorý formalizmus kladol na výskum literárnosti, čím vytvoril dve línie literárnej vedy, jednej hlásiacej sa k tejto myšlienke a druhej, ktorá sa z nej usiluje vymaniť.

Sheffieldska konferencia bola jedinečným stretnutím odborníkov na formalizmus z celého sveta. Bola dôstojným pripomenutím si vplyvu tohto intelektuálneho hnutia v strednej a východnej Európe. Možno len dúfať, že z konferencie vyjde aj publikácia, ktorá umožní zoznámiť sa s diskutovanými témami aj tým, ktorí sa nemohli konferencie zúčastniť.

Róbert Gáfrík

ŠPECIFIKÁ STREDOEURÓPSKEHO PRIESTORU

Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí (jazyk – literatura – kultura – politika – právo – filozofie) bol názov, ktorý niesla medzinárodná vedecká konferencia usporiadaná na brnianskej pôde v dňoch 18. – 19. 11. 2014. Vznik konferencie iniciovalo Stredo európske centrum slovanských štúdií v spolupráci s Českou asociáciou slavistov, Slavistickou spoločnosťou Franka Wollmana a Ústavom slavistiky Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity.

Ako naznačoval už text pozvánky, cieľom konferencie nebolo nanovo definovať konkrétne hranice centrálnej Európy či živelne

diskutovať o samotnej existencii stredo európskeho priestoru, ale predovšetkým sumarizovať doterajšie bádanie a prezentovať súčasné postupy, či už v rámci teoreticko-metodologických, ako aj aplikačných východísk v medzinárodnom meradle.

Okrem hlavného organizátora, literárneho vedca, slavistu, komparatistu, genológa a zároveň vedúceho slavistického pracoviska v Brne Iva Pospíšila vyjadrili vedeckému stretnutiu svojou účasťou, ako i úvodným slovom podporu aj predstaviteľia vedenia Masarykovej univerzity v zastúpení prodekana pre vedu a doktorské štúdium Filozofickej fakulty Petra

Kylouška a prorektora pre výskum Masarykovej univerzity Petra Dvořáka. Čestným hosťom konferencie sa stala veľvyslankyňa Slovinska Smiljana Knez, ktorá už v minulosti podporila svojou účasťou aktivity Ústavu slavistiky.

Reálne na konferencii vystúpilo viac ako 70 odborníkov zastupujúcich 8 európskych krajín. Odborovo bola primárne zastúpená literárna veda, jazykoveda, história, kulturológia a politológia, čo prirodzene reflektovalo i organizačné rozčlenenie konferenčných príspevkov a súvisiacich diskusií do dvoch sekcií: filologicko-areálovej a historicko-kulturologickej, ktoré prebiehali súčasne počas oboch dní. Spoločnou charakteristikou, ktorá bez výnimky prepájala všetky prednesené referáty, bola zvýšená pozornosť venovaná kľúčovým a veľakrát veľmi aktuálnym momentom v stredoeurópskom priestore. Multidisciplinárne zameranie konferencie sústreďujúce sa na vopred vyhradený tematický okruh ponúкло priam ideálne podmienky pre vytváranie podnetných diskusií, ktoré umožňovali konfrontovať jednotlivé výskumné sondy s názormi odborovo širšie diferencovanej vedeckej obce a prispieť k utvoreniu komplexného náhľadu na riešené problémy. A tak i potenciálne nepriaznivý dopad vysokého záujmu o predstavené nadnárodné stretnutie, a tým zapríčinený čiastočne obmedzený priestor pre

prezentovanie jednotlivých štúdií, sa v konečnom dôsledku pozitívne pretavil do pomerne živých debát nielen počas oficiálnych častí konferencie, ale i v kuloároch.

Okrem mnohonárodného zloženia prednášajúcich bol špecifickým prínosom konferencie i fakt, že sa jej zúčastnili okrem vedecky etablovaných a dlhodobo činných vedcov, zastupujúcich popredné, nielen stredoeurópske pracoviská, aj mladí bádatelia, ktorým tak bola ponúknutá šanca predstaviť rôznorodému a odborne disponovanému publiku výsledky svojich výskumov a poodhaliť tak bádateľské tendencie nastupujúcej generácie vedcov. Rozsiahle priestory univerzitného kina Scala, v ktorých sa konferencia odohrávala, zároveň akoby pootvorili dvere aj bakalárskym a magisterským študentom či iba „náhodným“ návštevníkom obracajúcim pozornosť k stredoeurópskemu areálu, ktorí mali možnosť si jednotlivé prednášky vypočuť a rovnako sa zapojiť do následných diskusií.

Je nutné skonštatovať, že práve podobné stretnutia vytvárajú podnety k formovaniu medzinárodnej spolupráce a dlhodobých projektov na podporu revízie doterajšieho bádania a koncipovanie nových bádateľských smerov, ktoré následne môžu dokonca prekročiť i hranicu striktnie humanitne zameraného výskumu.

Eliška Gunišová

